

SADNI VRT

Veliki traven — majnik

Le dela pozimska pustimo na stran, rokave zavijmo, prekrasen je dan; nam drevje cveti, srce veseli, le urno, le urno na plan.

Čim topleje postaja, tem več prihaja v sadovnjak raznih škodljivcev, ki bi nam napravili prav občutno škodo, če bi jih korenito ne zatirali. Listne uši, ki jih opazimo sem in tja že zdaj maja, se bodo prav objestno pasle po naših sadovnjakih. Z njimi vred pa se bodo naselile še krvave uši. Listne in krvave uši moramo takoj v začetku zatreti s 3% izvlečkom mušjega lesa in z dodatkom pol odstotka mazavega mila ali en in pol do 2% tobačnega izvlečka.

Takoj po cvetju škropimo sadno drevje proti škrlupu in drugim glivičnim boleznim. Za škropljenje vzamemo 2% žvepleno apneno brozgo. Če je le mogoče, dodamo škropivu na 50 l še 150 g aresina ali meritola, da zatremo jabolčnega zavičjača in druge zajedalce. Proti gosenicam, ki jih pozimi nismo uničili, si sami ne moremo dosti pomagati. Le ptice pevke so jim kos. Zato varujmo te koristne božje krilatce in ne pustimo, da bi jih otroci preganjali in stikali za gnezdi.

V tem mesecu večkrat opazimo, kako se usipa iz luknjice v deblu čvojevčina. Na delu je vrbarjeva ličinka. Z nožem nekoliko povečamo odprtino, ličinko pa poiščemo v rovu s kaveljčasto žico in jo privlečemo na dan. Če drevo ni že preveč napadeno od teh črvov, se še lahko reši. Če pa je osrčeje že močno razjedeno, se drevo kmalu posuši. Rane, ki smo jih napravili pri lovu na vrbarjevo ličinko, moramo zamazati s cepilno smolo.

Sadjarji, mesec veliki traven je najbolj primeren za zatiranje sadnih škodljivcev. Vse, kar bomo na tem polju ta mesec opustili, se nam bo kruto maščevalo v jeseni.

S precepljenim sadnim drevjem imamo veliko opraviti. Iz starega lesa ženo novi poganjki, ki pa jih ne smemo takoj

porezati. Preobilni sok bi namreč cepljenje udušil in izpodrinil. Zato divje mladike le priščipavamo in jih bomo tja do jeseni popolnoma zatrli. Zgodnji letošnji cepljenci poženo že tako močno, da jih prične vezivo stiskati. Ob pravem času prerežemo vez na nasprotni strani cepiča, in sicer tako, da potegnemo z ostrim nožem navpično čez njo. Prerezane vezi pustimo kar na miru, saj bodo kasneje same odpadle.

Ker so slane posebno nevarne ob času cvetenja, pripravimo že zdaj vse potrebno za grmado, ki jo bomo zažgali, če nastopi nevarnost. Zelo dobre so smrekove veje.

Kakor je bilo naročeno že prejšnji mesec, moramo tudi meseca majnika zalivati presajena, mlada in v špalirju, zlasti ob stenah rastoča drevesa. Posebno breskve in marelice ob suhi dobro zalivamo, da ne odpaдеjo plodovi. Sadno drevje zalivamo z razredčeno gnojnico, ki ji dodamo na 100 l 3 kg superfosfata in prav toliko kalijeve soli. Če te ne dobimo, pa 10 kg pepela. Vendar zalivanje z gnojnico počasi prejenjamo, ker kasno gnojenje z dušikom lahko več škodi kakor pa koristi.

Zalivanje z gnojnico zelo koristi starim jagodnim nasadom, malinam in grozdiju. Gredice, kjer gojimo jagode, moramo dobro očistiti, opleti in prerahljati. Če je le mogoče obložimo zemljo med vrstami s starim preperelim in slamnatim gnojem, da se zadrži vlaga, ki je za razvoj plodov neobhodno potrebna. Nasadov jagod ne zalivamo samo toliko, da je prst vlažna, marveč tako močno, da je zemlja temeljito prepojena z vodo. Posebno pri lahkih zemljah je zalivanje nujno potrebno. Ker potrebujejo jagode ogromno hrane za plodove, jim moramo večkrat priliti gnojnice.

Večkrat trpe jagodni nasadi zaradi slane, ki pomori cvetje. Da temu odpomožemo, pokrivamo gredice z vrečevino, ki jo pognemo čez nalašč za to pripravljeno ograjo, ali pa namestimo na ogrodje deske od toplih gred, slamo itd.

O saditvi krompirja

Krompir je poleg kruha naša najvažnejša hrana. Ker žita ne pridelamo za vse potrebe dovolj in smo zato navezani na uvoz in ker se ravno v najtežjih časih ne smemo preveč zanašati na uvoz, utegne biti krompir v bližnji bodočnosti še važnejši. Krompir je rastlina pri nas vsepovsod poznana, povsod dobro uspeva in daje izredno velike pridelke za prehrano važnih škrobnih snovi. Zato mu smemo pripisati od vseh naših kulturnih rastlin največjo možnost, da nam prihrani šibo lakote, in mu je treba posvetiti največjo skrb.

Tudi letos glejmo, da bo spet obdelana vsa zemlja, kakor zadnja leta. Ker na deviško zemljo ne moremo več dosti računati, saj je bil že v zadnjih letih obdelan vsak košček, si postavimo novo geslo: na isti površini pridelati čim večje pridelke.

Znana je slaba lastnost krompirja, izroditev. Kmetovalci z žalostjo opazajo, da je pridelek iz leta v leto manjši. Ta pojav še vedno ni čisto pojasnjen, vendar so strokovnjaki in praktiki dognali nekaj sredstev za preprečevanje izrodstva.

Predvsem je potrebno poskrbeti krompirju zemljo, kot jo zahteva: dobro zagnojeno, rahlo, toplo, brez plevela. Poleg hlevskega gnoja mu posebno prija gnojenje s kalijevimi gnojili. Pri pomanjkanju umetnih gnojil si bo ta ali oni lahko pomagal z lesnim pepelom. Najboljši predsadež za krompir so detelje, ki puščajo za seboj rahlo, spočito, z dušikom bogato zemljo. Tudi za drugimi rastlinami uspeva, posebno za fižolom in koruzo; upoštevati pa je treba, da ne smemo krompir saditi na isto parcelo več let zaporedoma. Zahteva vsaj štiriletni presek. Težko se je takega koledarja držati malim pridelovalcem, ki imajo le toliko zemlje, da si v teh vojnih letih pridelujejo krompir. Marsikdo ga je že dve leti zaporedoma sadil na isti parceli in bi ga letos spet rad. Kdor le ima priliko, naj se izogne na ta način, da zamenja parcelo. Kdor te prilike nima, mu svetujemo za letos opustiti krompir. Prav gotovo bo jeseni bolj zadovoljen, če sadi koruzo, vmes pa fižol. Krompir bi ga le razočaral, saj že drugo zaporedno leto rodi slabo, kljub dobremu gnojenju in najboljši negi.

Da bo pridelek večji, se je treba izogibati napak pri sajenju. Pri nas je splošna navada saditi rezan krompir. S tem ga izpostavljamo okuženju po raznih bo-

leznih, katerih povzročitelji žive v zemlji in na ranjenih mestih prodro v kalečo rastlino takoj po sajenju. Zato moramo rezanje semenskega krompirja šteti med napake, toda ravno te napake se bomo težko otrsli sedaj, ko tudi semenskega krompirja primanjkuje. Zato naj kmetovalci posebej sade vsaj en del nerezanega in ta del naj služi za odbiro semenskega blaga za prihodnje leto. V ta namen je treba posebej saditi približno eno šestino površine, zasajene s krompirjem.

V kolikor smo prisiljeni rezati krompir, ga je treba pripraviti nekaj dni pred saditvijo, da se v tem času napravi zaščitna kožica, ki vsaj deloma preprečuje okuženje v zemlji. Seveda je treba na vsak način opustiti rezanje na prav majhne kosce z malo očesi. Tako seme nam ne more dati zadovoljivega pridelka. 25 do 30 koscev mora tehtati vsaj 1 kg. Pri rezanju je treba paziti na to, da ima vsak košček po več oces. One dele krompirjevih gomoljev, ki imajo manj oces, navadno ne uporabljamo za seme, ampak jih devljemo pri rezanju posebej in jih uporabimo v gospodinjstvu ali pokrmimo živalim. Kdor nima zadosti semenskega krompirja in je prisiljen rezati, naj reže gomolje podolgem, da odpade na obe polovici približno enako število oces.

Če opazimo na prerezani površini rumenkast obroček v mesu, tak gomolj izločimo za krmo. Gomolj je okužen z obročasto bakterijsko gnilobo in nikakor ni sposoben za seme.

Ni dobro prezgodaj saditi. Zgodaj sajeni tudi bolj zgodaj dozori in ga jemljemo iz zemlje jeseni, ko je še toplo. Krompir se v zemlji ne ohladi in je veliko bolj podvržen gnitju preko zime. Posebno je zgođen krompir težko dobro čuvati za seme. V topli jeseni kmalu požene klice, ki so obsojene na propad. Čas za saditev krompirja, posebno semenskega, je do srede maja.

Pri nas kmetje navadno sade fižol med krompir. Poskusi so pokazali, da daje krompir in tudi fižol dosti večji pridelek, če sadimo vsakega posebej. Tudi je obdelava lažja in sta oba bolj odporna proti boleznim.

Pri nas najbolj znana vrsta je onejdovec ali družbar, ki je za hrano zelo okusen in daje dobre pridelke. Toda v nižinskih legah se je močno izrodil in je seme treba menjati iz više ležečih krajev. Mnogo sade tudi bintje, akerzgen, jubel in rožnik. V zadnjem času se je razširil voltman, ki pa se je lansko leto od vseh vrst najslabše obnesel tako po

količini pridelka kakor tudi po odpornosti. Ker je tudi za hrano slabše kakovosti, kaže, da ga bo treba opustiti. Zelo priporočljiva je sorta bintje. Letos je, v prometu precej krompirja novih vrst: Alma, bröndesley, Up in Brigita. Sorte je treba še preskusiti, v koliko bodo od-

govarjale našim razmeram. Treba je paziti, da sadimo vsako sorto posebej, ločeno od drugih. Po vojni bo mogoče postaviti na trg spet samo krompir čistih sort, zato moramo že sedaj paziti, da se vse skupaj ne pomešajo. S.

Rdeča detelja, proso in korenje

Karel I. Škoberne.

Letos bomo prav posebno pridno skrbeli, da bomo dosegli čim večje njivske pridelke. Njivsko zemljo bomo kar moč najbolj izrabili, tako da bomo na eni in isti površini pridelali več pridelkov.

Tako bomo n. pr. imeli na eni površini: rdečo deteljo ali inkarnatko, proso in korenje. Kako bomo to dosegli, nam povedo sledeče vrstice.

Ko bomo pa spomladi pokosili rdečo deteljo, ki se imenuje tudi inkarnatka, za zeleno krmo živini, bomo na pokošeni njivski površini sejali proso. Hkrati, ko bomo sejali proso, bomo sejali na isti površini še korenjevo seme.

Na Dolenjskem je običajna setev prosa v deteljišče inkarnatne detelje. To pa zato, ker detelja znatno zaduši zgodnji plevel, ki bi sicer močno oviral začetno rast prosa. Razen tega je inkarnatka dušik nabirajoča rastlina, ki tudi po košnji pušči s svojimi koreninami mnogo nabranega dušika v zemlji in tlo tako rekoč pognoji. To je zelo pomembno, ker do spomladi napravljen in pripravljen gnoj porabimo itak vsega v vrtu, na njivah, za gnojenje okopavin in v vinogradih. Spomladi napravljen gnoj pa še ni dovolj zrel in preperel, da bi mogel takoj nuditi njivekim kulturam rastlinsko hrano. Poglej tega pa tak »presnik« gnoj pospešuje snetnjavost prosa.

Priprava zemlje za setev prosa — ako se ni bati suše — v plitkem prašenju (oranju). Sprašeno zemljišče — razume se — moramo takoj z brano povleči, da ohranimo zimsko vlago v tleh. Po 14 dnevnem odpočitku zemlje jo pognojimo in ponovno ter nekoliko globlje preorjemo, takoj pobranamo in posejemo proso, ki ga dobro zavlečemo v zemljo. Če pa sejemo proso bolj pozno, v poletju, ko nastaja suša, zemljo samo pognojimo, preorjemo in pobranamo ter posejemo proso, ki ga skrbno zavlečemo v zemljo, da ga ptice ne poberejo in da čimprej ter enakomerno kali in ozeleni.

Ko smo tako posejali proso, posejemo takoj zatem še korenjevo seme, najbolje s strojem v vrste 30 do 50 cm narazen zaradi poznejšega okopavanja z okopalnikom ali pla-

netom. Tudi korenjevo seme, ki smo ga posejali na široko z roko ali pa v vrste s strojem, zavlečemo v zemljo. Za posetev enega hektara potrebujemo 15 do 22 kg semenskega prosa in 4 do 7 kg oribanega korenjevega semena.

Če ne nastopi prebuda suša in je zemlja dovolj topla (povprečna dnevna toplota 12° Celzija), proso kmalu ozeleni. Nega prosa obstoji v tem, da ga pridno plevemo. Plevel namreč močno črpa talno vlago in s šopirjenjem zasenčuje in duši prosene rastline. Proso potrebuje od setve do žetve 80 do 100 dni, torej dva in pol do tri in pol meseca.

Ko proso požanjemo in zvozimo z njive, proseno strnišče z brano povlečemo. Brana poruže in polomi krbko proseno strnišče in hkrati razrahlja škorjasto površino, da se zemlja preveč ne izsuši in ne razpoka. Hkrati pa je korenje tudi nekako okopano, plevel pa deloma uničen in zadržan v razvoju. S tem se pospeši rast korenja. Kakih 14 dni zatem, ko je korenje že močno ozelenelo in razvilo krepko cimo, ga okopljemo z motiko ali okopalnikom, če je korenjevo seme bilo posejano s strojem v vrste. Tako korenje bujno in hitro raste ter prej dozori kot strniščno korenje iz ječmena, rži ali pšenice.

Proso izrabljuje rastlinske hranilne snovi s svojimi plitkimi, čopastimi koreninami le bolj v zgornji zemeljski (površinski) plasti, medtem ko korenje črpa omenjene snovi bolj iz globine. Je pa tudi olajšana rast korenja — v spomladi preorani zemlji, ki ostane čez poletje in v suši bolj rahla. To pa tudi olajša in pospeši izkopavanje ali ruvanje korenja v jeseni, da gre delo hitreje od rok, ko so kratki, deževni dnevi in je itak dovolj dela s spravljanjem pridelkov in setvijo ozimic.

Pisec teh vrstic je v svoji gospodarski praksi vedno z uspehom samo na ta način prideloval proso in korenje. Na tak način pridelovanja je znašal pridelek na en hektar 8 do 10 tle prosa in 180 do 220 tle korenja (brez cime).

Priporočljivo je, da se kmetovalci zanimajo za takšno kombinirano pridelovanje. Vsaj poskusijo naj na manjših površinah, zaradi primerjave doseženega pridelka, da se bo pokazal uspeh.

Obnavljanje travnikov

Karel Škoberne.

Prvi začetek za napredek kmetije — vseh sestavnih panog kmetijskega gospodarstva — je v temelju, v travništvu, v pridelovanju obilne in dobre krme. Če imamo te dovolj, potem lahko redimo več živine, od katere dobimo mleko, delo, gnoj, volno in prirast v živi teži ali pa v vzreji naraščaja. Mleko se dandanes še vse premalo ceni, četudi je najodličnejša hrana za vsakega človeka brez razlike poklica, stanu, starosti — kakor tudi za odrejo mladih živali, posebno plemenskih, kot telet, pujskov itd. Brez blevskega gnoja skoraj ni mogoče doseči zadovoljive rodovitnosti zemljišč, vrtov, njiv, vinogradov, sadovnjakov in travnikov. Delovna živina more razviti največjo delovno moč le tedaj, če ima dovolj razvito okostje, obraslo z obilnim mišičjem, v katerem se nabira in utrjuje moč za delo. Živali rastejo, se plemenijo le, če dobijo vseh krmilnih snovi v pravem razmerju in dovoljno množino v krmilih.

Le dobro oskrbovan in pravilno obsejan travnik daje obilno in hranilno kremo. Priporočam našim pridnim kmetovalcem, posebno pa malim in srednje velikim posestnikom preizkušeni način obnove travnikov in pašnikov, ki je izvedljiv samo, če imamo dobro voljo se v stvar globlje zamisliti in se posvetiti delu, ki je zanimivo, poučno, uspešno in pridobitno.

V maju in začetku junija, torej pred košnjo, se napotimo lepega nedeljskega popoldne na svoje travnike in skrbno pregledujemo na teh, katere trave rastejo. Seveda moramo poznati najvažnejše trave. Teh ni veliko, samo okrog 15 vrst, a lepo so opisane v dveh knjižicah »Mohorjeve družbe« iz leta 1924. in 1925.

Ob takem popoldanskem sprehodu zasledujemo, katere od najboljših trav so na opazovanem travniku najštevilnejše zastopane, kar nam bo v dokaz in kažipot, da te trave na dotičnem zemljišču in polražaju tudi zanesljivo uspevajo, ker jim talne in podnebne razmere ugajajo. Ko smo z pregledom ugotovili, katere dobre trave rastejo na doselej ne negovanem travniku, si to zapišemo v beležnico, da ne pozabimo imena in njihovega — vsaj približnega — medsebojnega razmerja vseh dobrih trav, ki smo jih našli v travni ruši.

Pozneje, ko travno in deteljno seme dozoreva, nabiramo tega sami doma ob cesti, potu, jarkih, ob robu njive, pašnikov ter gozda, ob ograjah in živih mejah, ob posameznih grmih, potokih itd., tako da seme posamezne vrste trave in detelje posebej enostavno z roko osmukamo in ravno tako posebej razprostremo na pometen, suh in zaveten prostor, da se posuši. Zatem ga manemo (kar z roko), rešamo in odstranimo

pleve ob slabem vetru ali z vejalnikom, nakar ga spravimo pred mišmi na varno, suho, zračno mesto do selve.

Važno je, da travno in deteljno seme nabiramo, spravljamo, čistimo in shranjujemo od vsake vrste trav in detelj posebej, da nam je ob setvi omogočeno pravilno sestavljanje travne in deteljne mešanice za nameravano zemljišče in položaj.

Na ta način zberemo doma brez težav dovolj travnega in deteljnega semena, ki je kakovostno, pristno, aklimatizirano, brez plevelnega semena (predence in tujega plevela, ki se pri nas razširi in nikdar več ne iztrebi ali zatje) in — kar je najvažnejše — tudi poceni. Tak način dobivanja travnega in deteljnega semena je na prvi hip smešen in nesmiseln, skoraj kot otročje igranje, ali izkušnje so pokazale povsem nasprotno, da je najboljši in tudi najlažji. Če pomislimo, da je za 1 ha stalnega travnika potrebno najmanj 36 kg semena travno-deteljne mešanice, ki ima povprečno 85% do 96% kalitvo in ki mnogo slane ali pa ga sploh ni dobiti, nam je umljivo, da se tako delo izplača kot malokatero drugo.

Ni priporočljivo nabirati travno pa tudi deteljno seme neposredno na travniku, ker takrat, ko je pravi čas košnje, ko vse trave z nabiranjem pobodimo travo. Razen tega pa še niso zrele, ni travno seme dozorelo in ni kalivo. S košnjo odlagati pa ne kaže, ker se dobi manjvredno, starikavo in težko prebavljivo seno. Pri nabiranju travnega in deteljnega semena pazimo, da ne zamudimo ugodnega časa, ko je seme zrelo, da prej ne izpade. Trave, ki najprej cveto, tudi skoraj po večini prej dozorejo. Tako se n. pr. dogaja, da je seme lisičjega repa, francoske pahovke, zlate ovsike itd. že dozorelo in izpadlo iz cvetnega lista ali klasa, preden mislimo in se tega zavemo ali spomnimo; posebno se to čestokrat in rado dogodi pri travniški látovki in nekaterih drugih travah. Zato nabiramo travno in deteljno seme v časovnih presledkih, kakor pač travno seme dozoreva. Travno seme je zrelo, preden je dotična trava zaradi zrelosti vidneje ali značilneje porumenela. V času, ko trava zaradi zrelosti začne rumeneti, je njeno seme že v voščenem stadiju in kakor pravimo — fiziološko zrelo, t. j. seme ima sposobnost kalenja, ako se ne suši prehitro in na veliki vročini. Zorenje nekaterih travnih semen traja komaj nekaj dni. Nabrano travno seme se mora počasi sušiti, da se v njem izvrši še naknadno zorenje. Kdor želi nabirati travno seme, naj posamezne travne vrste čestokrat opazuje, da zadene pravi trenutek, ko je travno seme za nabiranje zrelo.

(Konec prihodajšč.)